

1. demir çelik sempozyumu

Yusuf Ziya KAYIR

ve

TMMOB

Metalurji Mühendisleri Odası

sergisi açılış konuşması

Başkanı

3 Ekim 2001 / Kdz. Ereğli / ZONGULDAK

Sayın Valim,

Sayın Rektörüm,

Sayın genel Müdürler

Demir Çelik Sektörümüzün ve Üniversitelerimizin Değerli Temsilcileri,

Değerli Konuklar,

Sayın Basın Mensupları ve Televizyon Kuruluşlarının Temsilcileri,

Sevgili Meslektaşlarım,

Metalurji Mühendisleri Odası adına sizleri saygıyla selamlıyorum...

Meslek odamız, 200 bini aşkın mühendis ve mimarın üyesi olduğu ve içinde 60 meslek disiplininin yer aldığı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB)'nin yirmüç odasından biridir. 1970 yılında kurulan Odamızın metalurji sektörlerinin çeşitli üretim alanlarında çalışan 3.000 civarında üyesi vardır. Odamız gelecek yıl 11. Uluslararası Metalurji ve Malzeme Kongresi ve Sergisi'ni 5-9 Haziran 2002 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirecektir. Bu konudaki çalışmalar büyük bir gayretle sürdürülmektedir.

Sözüme sanayileşme nedir? Demir Çelik Sanayi nedir ? diyerek başlamak istiyorum.

Sanayileşme, işsizliğin, yoksulluğun, gelir eşitsizliğinin ve toplumsal gönencin bir aracı olarak algılanmalı ve toplumun tüm kesimlerini kucaklamalıdır. Sanayileşme kalkınmayla eş anlamlıdır. Demokrasi ve toplumsal refahın kalkınmayla daha ileriye taşınabileceği bir başka gerçektir. Bir başka deyişle demokrasinin de kalkınmanın da itici gücü sanayileşmedir.

Metalurji sanayi, doğal kaynakları işleyip değerlendirerek sanayi dallarının ihtiyacı olan malzemeleri sağlamaktadır. Bu sebeple, hızla gelişen, dengeli ve bağımsız bir ulusal sanayinin gerçekleşmesi öncelikle metalurji sanayinin her yönü ile gelişmiş olmasına sıkı sıkıya bağlıdır.

Günümüzde üretimin teknoloji tabanı ve ürün profili, Enformasyon Teknolojisi, İleri Malzeme Teknolojileri, Yeni Biyoteknoloji ve Gen Teknolojisinin etkisiyle değişime uğramaktadır.

Dünya ticareti üç büyük ticaret bloku, NAFTA, Japonya-Doğu Asya-Pasifik ülkeleri ve Avrupa Birliği arasında ekonomik ve siyasal bir güç yarışına dönüşmektedir.

1970'li yıllardan itibaren önemli bir değişim sürecine giren dünyamızda gelişmiş ülkeler, araştırma geliştirme yatırımlarına ayırdıkları kaynakları artırarak bilgi ve teknoloji üretimini geliştiriyor, aralarındaki rekabet koşullarını yeniden belirliyor ve örgütlenme düzeylerini yükseltiyorlar.

Bu korumacı örgütlenmelerin en önemli kurumları Dünya Ticaret Örgütü ve Ticarete Teknik Engeller Antlaşması (GATT)'dir.

Bugün tanık olduğumuz bir başka olgu, "küreselleşme/globalleşme"dir. Küreselleşme belli bir kültür, ekonomi ya da siyaset normunun, değer yargısının ya da kurumsal yapının küresel ölçekte yaygınlık kazanarak o alanda geçerli tek norm, tek değer yargısı ya da tek kurumsal yapı haline gelmesini ifade etmektedir.

Üretim sistemleri ve iş sürecindeki dönüşümün kaynağını oluşturan teknolojilerin küresel ölçekte yaygınlık kazanması “küreselleşme”nin bir diğer göstergesidir.

Küreselleşme, üretim faaliyetlerini bütün bir dünya coğrafyasına yayan (diğer bir deyişle, üretim faaliyetlerini uluslararasılaştıran) ulus-aşırı ya da çok-uluslu dev firmaların, bu sürecin bir dünya sistemi olarak yerleşmesinde oynadıkları belirleyici roldür.

Ulusal motifin giderek güç kazandığı siyasi bir sürecin “küreselleşme” süreci ile iç içe geliştiği görülmektedir.

DEMİR ÇELİK

Metalik demirin karbon, manganez, silisyum, fosfor, kükürt, ve diğer bir çok elementle alaşım, bileşim ve karışımıyla oluşan çelik, demirin allotropik (kristal yapısının sıcaklığa bağlı olarak değişen) bir metal olması, ısıl işlem ve alaşımlama ile çok farklı özellikler kazanabilmesi sayesinde; standartlarda 2000’den fazla türüyle endüstriyel malzemeler içinde en mükemmeli ve yeniden kullanım özelliği en yüksek bir malzemedir.

Dünya metal üretiminin yüzde 95’i demir olup demirin karbonla yaptığı alaşımlar yani çelikler en yaygın kullanılan mühendislik malzemelerini oluşturmaktadır.

Üretilen her 100 kilogram çeliğin 40 kilogramı yeniden kullanılan malzemedden üretilmektedir.

Çelik çeşitlerinin bu denli çok olması, her biri başka özellikler isteyen yerlerde ve işlerde kullanılmasına olanak sağlamaktadır. Ucuzluğu, hammadde kaynaklarının genişliği, üretim teknolojisinin gelişmişliği, çeşitlerinin ve dolayısıyla kullanım alanlarının çok yaygın oluşu çeliği dünyada en çok üretilen ve tüketilen metal durumuna getirmiştir.

20. yüzyılın başında 28 milyon ton olan dünya çelik tüketimi bu yüzyılın sonunda 780 milyon tona ulaşmıştır.

Bu yüzyılda çelik üretim proseslerinde de önemli gelişmeler olmuş, yüzyılın başlarında kullanılmakta olan Bessemer konverteri yerine 1950’lerde oksijen konverteri kullanılmaya başlanmış, bu gelişmeleri 1960’larda sürekli döküm yönteminin geliştirilip kullanılması izlemiştir. 1

I- DEMİR ÇELİK SEKTÖRÜNÜN BÜYÜKLÜKLERİ

A-) Dünya Demir Çelik Üretimi : 846.180.000 Ton (2000 yılı)

Dünyada kurulu ham çelik kapasitesi 1 milyar tondur. 1999 yılında 788 milyon tona ulaşan dünya ham çelik üretimi, 2000 yılında bir önceki yıla göre yüzde 7.4 artarak 846 milyon ton olarak gerçekleşti.

B-) Türkiye Demir Çelik Üretimi : 14.325.000 Ton (2000 Yılı)

1-)14.325.000 Ton (2000 Yılı Ham Çelik Üretimi)

Toplam kurulu ham çelik kapasitesi 18.4 milyon ton olan Türkiye’nin 1999 yılında 14.313.000 ton olan ham çelik üretimi bir önceki yıla göre yüzde 0.1 artışla 14.325.000 ton olarak gerçekleşti ve DÇ sektörümüzün 1999 ve 2000 yıllarında kapasite kullanım oranı yüzde 77 oldu.

2-)DÇ Sektörü Katma Değeri (2000 yılı): 835.200.000 ABD \$’dır.

C- DÇ Sektöründe Toplam Çalışan Sayısı: yaklaşık 27.000 kadardır.

D- Demir Çelik Dış Ticareti:

Türkiye demir çelik sektörü, dış ticarete aleyhine olan açığı, ürettiği katma değer ile kapatmaya çalışmaktadır.

II -Uluslararası İş Bölümü

İş bölümünden ziyade, Avrupa Kömür Çelik Birliği ve Çok Taraflı Çelik Anlaşması gibi kurumlarla üyeler arasındaki haksız, bazen de haklı rekabet önlenmektedir.

III -Üretim Dağılımı

2000 Yılında, 846.180.000 tonluk dünya ham çelik üretiminin yaklaşık % (yüzde) 38'i Uzakdoğu ülkeleri (Çin, Japonya, G.Kore), yüzde 19'u Batı Avrupa Ülkeleri, yüzde 16'sı Kuzey Amerika (NAFTA) Ülkeleri (A.B.D., Kanada, Meksika) ve yüzde 15'i Doğu Avrupa ve eski Sovyetler Birliği ülkeleri tarafından üretilmiştir. Ülke olarak 100 milyon tona ulaşan ve aşan üretimleriyle ilk üç sırayı Çin (127.2 M Ton), Japonya (106.4 M Ton) ve A.B.D. (101.5 M Ton) paylaşmaktadır.

Firma olarak ilk sıraları Posco (G. Kore 25.6 M Ton) ve Nippon Steel (Japonya 25.1 M Ton) ile diğerlerinin çok önünde oluşturmaktadır. Bu firmalardan Posco bir devlet kuruluşu olup üretime 1970'den sonra geçmiştir.

IV -Hammaddeler

Dünya genelinde çelik sektörü ithal girdilere bağımlı bir sektördür. Entegre tesislerde katma değer nispeten yüksek olduğundan, sektör tamamen ithal girdilerle çalışabilmektedir. Hammaddeler genelde Avustralya, Brezilya, Rusya ve A.B.D. tarafından karşılanmaktadır.

V -Özelleştirme ve KİT'ler

Eski Sovyet ve Doğu Avrupa ülkelerinde, işletme sermayesini temin amacıyla özelleştirmeler hızla gerçekleştirilmiştir. Bazı Batı Avrupa Ülkelerinde ise özelleştirme, yeniden örgütlenme ve kapasite azaltımı şeklindedir. (1967'de devletleştirilen British Steel, 1988'de özelleştirilmiştir).

Özel sektörün kuvvetli olduğu Avrupa ülkelerinden Fransa, Finlandiya, Avusturya'nın çelik kapasitesinin hemen hemen tamamı, Belçika, İspanya, İtalya (özelleştirmeden sonra) ve Hollanda'da % 25-50'si devletin kontrolündedir. F. Almanya ve Japonya'da çelik sektörünün tamamen özel kesimde olması, bu ülkelerin 2. Dünya Savaşı sonunda imzalamak zorunda kaldıkları barış anlaşmalarının dikte ettirilen şartlarındandır.

Türkiye'nin 2000 yılı demir çelik üretiminin % 30'u kamu kesimince yapılmıştır. Demir çelik sektörünün yüksek yatırım ve işletme sermayesine ihtiyaç duyması nedeniyle, özelleştirme ülkemizde demir ve çelik sektörünün gelişmesini olumsuz yönde etkileyecek, süreç içinde tesislerimizin rekabet gücünü kaybetmesine ve giderek üretim dışı kalmasına neden olacaktır.

Karabük Demir Çelik (1995 yılında), Asil Çelik (2000 yılında) özelleştirilmiş, İsdemir ve Erdemir özelleştirme kapsamına alınmıştır. İlginç nokta ise Erdemir'in 1980 öncesinde Asil Çeliğin 1980 sonrasında,"Kurtarma Operasyonu" adı altında devletleştirilmeleridir.

VI -Kalite

Dünya:

Gelişmiş ülkelerde çelik sektörü entegre tesislere dayalı olup, katma değeri yüksek;paslanmaz çelik, vasıflı çelik, özel çelikler gibi ürünlere yönelmiştir. Gelişmekte olan ülkelerde çelik sektörü, yarı entegre tesislere dayalı olup, hurda gibi parçalı girdilerden nispeten ucuz ürünler üretmektedir.

Demir Çelik sektörünün özelliğinden tonu 200-300 \$'lık ürünler üretilmediği gibi maliyetleri fazla artırmadan, paslanmaz çelik ve özel çelikler gibi tonu 1000-1500 \$'lık kaliteli ürünler de üretmek mümkündür.

Türkiye:

2000 yılı üretiminin % 63,5'i, pahalı girdi (Tonu 80-100 \$ olan hurda) kullanan, yarı entegre tesislerde gerçekleştirilen ve satış fiyatı 200-250 \$/Ton olan ucuz ürünlerden oluşmaktadır. Yükselen hurda fiyatları ve düşen nihai ürün fiyatları, hurdadan çelik üreten işletmelerin kapasite kullanımlarını zorlamaktadır.

Dünyada krom cevheri üretimi sıralamasında ilk 7 ülke içinde sadece Türkiye ve Arnavutluk'ta paslanmaz çelik tesisi yoktur, Küba'da ihracat yapabilen 150.000 ton kapasiteli bir paslanmaz çelik tesisi bulunmaktadır.

VII –Rekabet

Dünyada çelik kapasitesi 1 milyar ton ve üretim 750 milyon ton civarında olduğundan atıl kapasitenin doğurduğu bir rekabet mevcuttur. Avrupa Birliği, rekabet problemini kapasiteyi azaltmak ve çok ayrıntılı rekabet mevzuatı geliştirmekle çözmeye çalışmaktadır.

Haksız rekabete karşı çıkarıldığı öne sürülen mevzuat, haklı rekabeti de kontrol altında tutmaktadır. Ayrıca, gelişmiş ülkelerdeki firmalar özel ürünler ürettiklerinden genelde tekel durumundadırlar. Gelişmekte olan ülkeler ise harcı alem ürünler ürettiklerinden rekabeti fiyat düşürme ve devlet teşvikleri ile gidermeye çalışmaktadırlar. Gelişmiş ülkeler ise teşvikli üretimleri anti-damping tedbirleri ve Avrupa Çelik Birliği-Çok Taraflı Çelik Anlaşması'nın mevzuatları ile önlemeye çalışmaktadır. Sonuç olarak Türkiye'nin gelişmiş ülkelere karşı rekabet savaşı olmadığından ihracatımız gelişmekte olan ülkelere yönelmiştir.

VIII- Sektörde Gelişmeler

Dünya:

Demir Çelik sektöründe gelişmeler genelde üç ana gruba bölünebilir.

1-Her aşamada bilgisayarlı kontrol ve optimizasyon

2-Yatırım ve işletme maliyetleri düşük olan “İnce Slab” yönteminin yaygınlaşması (50 kadar tesis yatırımı mevcut)

3-Hurdaya alternatif olarak sünger demir ve demir karbür yatırımları

Türkiye:

Türkiye, yukarıda belirtilen gelişmelerin tamamen dışında kalmıştır. Deneme ve geliştirme çalışmaları minyatür denilebilecek pilot tesis veya ekipmanlarda yapılabildiği halde, firma ve üniversitemiz bu konuya gerekli önemi vermemektedirler. (NOT: Demir karbür üretimini Nurcor firması 70 cm'lik bir kapta yapmıştır. Bu deneyin neticelerine güvenerek ve başka bir sanayi pilot tesisi yapmadan, Trinidad'ta 350.000 ton çıktı kapasiteli bir tesis kurmuştur).

IX) SONUÇ

Toplumumuzu güçlendirecek, onun yaşama düzeyini yükseltecek aşama, yeraltı ve yerüstü kaynaklarımızın en iyi şekilde değerlendirilmesi ile gerçekleşebilecektir. Türkiye'nin gelişmesi, ana malları üreten temel sektörlerin gelişmesine yani metalurji sanayinin gelişimine bağlıdır.

Demir çelik sektörü bir ülkenin ekonomik gelişmesini belirleyen lokomotif sektörlerden biridir. Sanayi hareketi sadece sağlam basmakla değil, kendine güvenmek ve rakiplerine nitelikçe meydan okuyabilmekle önem kazanabilecektir.

TÜRKİYE PASLANMAZ ÇELİK ÜRETMELİDİR: Dünya paslanmaz çelik üretimi, 1989 yılında 12.8 milyon tondan yılda 1998 yılında 17.2 milyon tona ulaşmıştır. Ülkemizde 40 milyon ton krom rezervi mevcuttur. Krom üretiminin büyük bir bölümü hammadde, küçük bir kısmı ise ferro krom olarak ihraç edilmektedir. Dünya krom cevheri üretimi sıralamasında ilk 7 ülke içinde sadece Türkiye ve Arnavutluk'ta paslanmaz çelik tesisi yoktur.

TÜRKİYE, DEMİR ÇELİK TESİSLERİNİ ÖZELLEŞTİRMEYELİDİR: Özel sektörün kuvvetli olduğu Fransa, Finlandiya ve Avusturya çelik kapasitesinin hemen hemen tamamı devletin kontrolündedir.

Demir çelik sektörünün yüksek yatırım ve işletme sermayesine ihtiyaç duyması nedeniyle, özelleştirme ülkemizde demir ve çelik sektörünün gelişmesini olumsuz yönde etkileyecek, süreç içinde tesislerimizin rekabet gücünü kaybetmesine ve giderek üretim dışı kalmasına neden olacaktır.

TÜRKİYE, DEMİR ÇELİK SEKTÖRÜNE YENİ YATIRIMLAR YAPMALIDIR: Ürün kalitesini yükseltici, maliyetleri düşürücü ve katma değeri yüksek ürünlerin üretimine yönelik yatırım ve modernizasyonlar akılcı bir şekilde yapılarak demir çelik sektörümüzün rekabet gücü artırılmalıdır.

TÜRKİYE, KENDİ KÖMÜRÜNÜ ÜRETMELİDİR: TTK Zonguldak kömür havzası 1 milyar tonu aşkın bir kömür rezervine sahiptir. Bu havzadaki yıllık taş kömürü üretimimiz ise 2.500.000 ton civarındadır. Bu rezerv demir çelik sektörümüz için oldukça büyük bir önem taşımaktadır. Zonguldak kömürü çağdaş bir teknolojiyle çıkarılmalı, yeterli mali ve maddi güce sahip olunamadığı durumlarda demir çelik tesislerimizi kapatmak zorunda kalınmamalıdır.

TÜRKİYE, KENDİ DEMİR CEVHERİNİ ÜRETMELİDİR: Mevcut demir cevheri üretimi demir çelik tesislerinin ihtiyacını karşılamaya yeterli değildir. Demir çelik tesislerimizi sürekli çalıştırabilmek için başka cevher yatağı bulunmalı ve bunun da büyük tesislerle irtibatı gerçekleştirilmelidir.

TÜRKİYE, SÜNGER DEMİR ÜRETME LİDİR: Divriği Pelet Tesislerimiz 1 milyon ton kapasiteli bir sünger demir tesisidir. Büyük miktarlarda hurda ithalatı yapan demir çelik sektörümüz bu tesislerde üretilen sünger demiri kullanarak alternatif bir hammaddeyle çalışma imkanı kazanabilir.

TÜRKİYE, UCUZ ELEKTRİK ENERJİSİ ÜRETME LİDİR: Sanayi ve demir çelik sektörümüzün en önemli girdilerinden biri olan elektrik enerjisinin sürekli pahalalanması önlenmelidir.

TÜRKİYE, DEMİRYOLLARINI GELİŞTİRMELİDİR: Sanayi bir malzeme hareketidir ve ulaşım da demiryolu ve denizyolu yokluğu sanayimizin rekabet gücünü zayıflatan önemli bir konudur.

TÜRKİYE, DEMİR ÇELİK ENSTİTÜSÜ'NÜ KURMALIDIR: Bu enstitüde demir çelik sektörümüzün ihtiyacı olan AR-GE çalışmaları yapılmalıdır.

1. DEMİR ÇELİK SEMPOZYUMU'nun sanayi politikalarımızın oluşturulması, demir çelik sanayimizin geliştirilmesi bakımından geniş bir kamuoyu oluşturacağına inanıyorum.

Tarihi bir öneme sahip bu sempozyumun gerçekleştirilmesine katkı ve destek veren Sayın Valilerimize, Sayın Kdz. Ereğli Kaymakamlığı'na, Belediye Başkanlarımıza, Üniversitelerimize, ERDEMİR, KARDEMİR, İSDEMİR, TTK ve DÇÜD'ye, bu etkinliğin düzenlenmesinde öncülük eden ve tüm aşamalarında değerli katkılarda bulunan TMMOB Makina ve Metalurji Odalarımızın Değerli Üyelerine, Sempozyumun organlarında görev alan Danışma Kurulu Üyelerine ve Tüm Yetkili Kurul Temsilcilerine, bilgi birikimlerini ulusal bazda paylaşma konusunda duyarlılık gösteren değerli Bildiri Sahiplerine ve bu sempozyumun başarıya ulaşmasında desteklerini esirgemeyen tüm yerel ve bölgesel kuruluşlara ve destek veren ve katılan diğer meslek odalarımıza en içten şükranlarımı sunayorum ve teşekkür ediyorum.

Demir Çelik sanayimiz ülkemizin geleceğidir!

¹ Word Steel Production in the 20th Century-IISI (<http://www.wordsteel.org/cgi-bin/printpage.pl>)